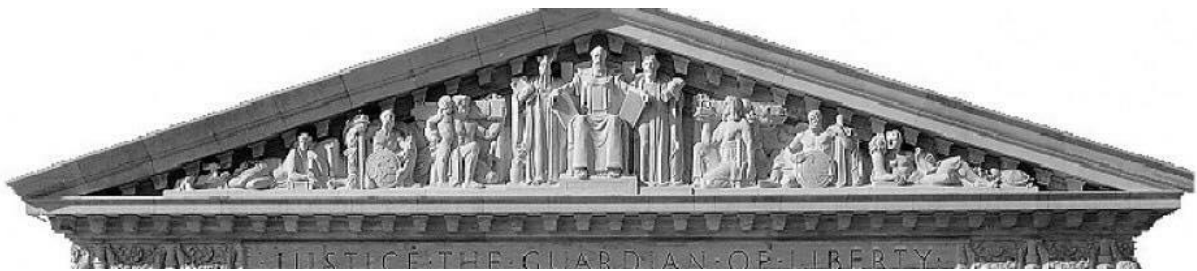

Φίλιππος Κ. Βασιλόγιαννης

Ολιγονομία

συγκριτική φιλοσοφία του κοινοδικαίου

Αθήνα 2019

*Της Σοφίας,
του Κωνσταντίνου
και της Ειρήνης*

«Οι νόμοι δεν είναι φιλοσοφία, όπως το κοινοδίκαιο»
Thomas Hobbes*

«κατά τον τρόπο που οι σοφοί νομοθέτες αντλούν διδάγματα
από την αμηχανία των δικαστών στις αντιδικίες»
Immanuel Kant**

---

* *A Dialogue between a Philosopher and a Student of the Common Laws of England, in The English Works of Thomas Hobbes of Malmesbury* (London: John Bohn, 1839), τ. 6^{ος}, σ. 24

** *Kritik der reinen Vernunft*, σς A 452 / B 452

Πρόλογος

Η ανά χείρας μονογραφία αποτελεί κατά κάποιον τρόπο συνέχεια της προηγούμενης, *Πρόσωπα, λόγοι και πράγματα: ιδιοκτησία και μη διανεμητική δικαιοσύνη*. (Δεν σκοπεύω πάντως να γράψω τριλογία...) Στην προηγούμενη μονογραφία μου, το κύριο ζήτημα αποτελούσε η εναρμόνιση των αρχών διορθωτικής ή μη διανεμητικής δικαιοσύνης, οι οποίες διέπουν ιδεοτυπικά τις σχέσεις ιδιωτικού δικαίου, με τις αρχές διανεμητικής δικαιοσύνης, οι οποίες διέπουν ομοίως ιδεοτυπικά το δημόσιο δίκαιο (πλην του ποινικού, το οποίο διέπεται ομοίως από αρχές μάλλον ανταποδοτικής δικαιοσύνης). Λόγω του γνωστικού της ενδιαφέροντος, η μονογραφία δεν πραγματευόταν μεν πλήρως τα ζητήματα της φιλοσοφίας του ιδιωτικού δικαίου, ωστόσο, μόνη η έλλειψη αυτή δεν θα με ωθούσε στη συγγραφή ενός βιβλίου για την πληρέστερη πραγμάτευση των εν λόγω ζητημάτων, αν δεν είχα και την εμπειρία μιας σχετικής με το θέμα του πανεπιστημιακής διδασκαλίας (προ- και μεταπτυχιακής) και δεν προέκυπτε στο πλαίσιο της η ανάγκη – εκτιμώ – καλύψεως ενός βιβλιογραφικού (όχι μόνον ελληνόγλωσσου) κενού.

Συγκεκριμένα, κατά τα τελευταία ακαδημαϊκά έτη, είχα (εν μέρει ή εν όλω) την ευθύνη διδασκαλίας τριών συναφών μαθημάτων στη Νομική Σχολή Αθηνών. Το προπτυχιακό μάθημα *Δίκαιο και οικονομία* στη γνωστική κατεύθυνση *Θεωρία και πράξη της διορθωτικής δικαιοσύνης* και τα μεταπτυχιακά μαθήματα *Θέματα φιλοσοφίας του ιδιωτικού δικαίου* (στο πρόγραμμα της φιλοσοφίας του δικαίου) και *Κοινοδίκαιο και αστικό δίκαιο: θεμελιώδεις αρχές* (στο πρόγραμμα των συγκριτικών νομικών σπουδών). Δυσχέρανε μεν πολλές φορές τη διδασκαλία η μάλλον φυσιολογική ελλιπής εξοικείωση των φοιτητών με το αγγλοσαξονικό κοινοδίκαιο (*common law*), ιδίως όμως η παραπλανητική θετικιστική περιγραφή των πηγών του και οι δογματικές και μεθοδολογικές προεκτάσεις της. Η προαναφερθείσα μονογραφία μου πάντως αδυνατούσε εκ των πραγμάτων να αντιμετωπίσει βιβλιογραφικά τη δυσχέρεια αυτή. Έλαβα, λοιπόν, την απόφαση να διακόψω προσωρινά τη συγγραφή ενός άλλου έργου μου, *Person's Dominion: Inviolability, Method, and Value*, και να θέσω υπό την κρίση του ελληνικού αναγνωστικού κοινού το παρόν.

Θα ήθελα και από τη θέση αυτή να ευχαριστήσω, για τις σχετικές συζητήσεις, τα σχόλια και τις κριτικές παρατηρήσεις τους, πρωτίστως τον καθηγητή Παύλο Σούρλα, χωρίς το έργο του οποίου, συγγραφικό και διδακτικό, δεν θα είχα γράψει ούτε αυτό το βιβλίο, καθώς και τους ομοτέχνους συναδέλφους μου

Κωνσταντίνο Παπαγεωργίου και Βασίλη Βουτσάκη. Εκτός του πλαισίου της πανεπιστημιακής διδασκαλίας και της συναφούς λειτουργίας του Εργαστηρίου Φιλοσοφίας του Δικαίου, Πολιτικής Φιλοσοφίας και Ηθικής, είχα την ευκαιρία να παρουσιάσω πτυχές του προβληματισμού μου, και να ωφεληθώ από τις παρεμβάσεις των εκάστοτε ακροατών, και στα τακτικά συνέδρια του κοινού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιοηθική» του Πανεπιστημίου Κρήτης και της Νομικής Σχολής, στον κύκλο συζητήσεων *Εργοτάξιο Ιδεών*, υπό τη διεύθυνση του Μίλτου Θεοδοσίου, στο 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Φιλοσοφίας της Επιστήμης του τότε Τμήματος Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, στο κοινό σεμινάριο του Επιστημονικού Ομίλου «Αριστόβουλος Μάνεσης» και του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου (Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου), καθώς και σε εκδηλώσεις της φοιτητικής ομάδας *Δίκαιο και Τέχνη* στη Βιβλιοθήκη της Σχολής. Τέλος, πολύτιμες υπήρξαν οι συζητήσεις μου, και εκτός της συνδιδασκαλίας του μαθήματος *Δίκαιο και οικονομία*, με τον αγαπητό φίλο και συνάδελφο Γιώργο Λέκκα, καθώς και με τον Κωστή Σεμερτζάκη, υποψήφιο διδάκτορα Φιλοσοφίας του Δικαίου στην ίδια Σχολή.